

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

EJ ./ riksåklagaren ang. förberedelse till mord m.m.

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 12 februari 2020 i mål B 5444-19)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren skyndsamt ska svara skriftligen på EJs överklagande. Svaret ska särskilt avse frågan om synnerliga skäl för prövningstillstånd.

Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund och överklagandet till Högsta domstolen

EJ har mot sitt nekande dömts för förberedelse till mord, grovt vapenbrott och grovt häleri, samtliga brott begångna den 26 januari 2019. Påföljden har av hovrätten bestämts till fängelse i 6 år och 6 månader.

EJ yrkar i Högsta domstolen, såsom han slutligen bestämt sin talan, att straffet väsentligt ska sättas ned.

Han gör som skäl för prövningstillstånd i första hand gällande att hovrätten vid sin påföljdsbestämning underlåtit att tillämpa 34 kap. 1 § första stycket och 2 § brottsbalken. Enligt hans uppfattning står hovrättens påföljdsbestämning därmed uppenbart i strid med lag, varför det finns synnerliga skäl för prövningstillstånd enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 och 58 kap. 2 § p. 5 rättegångsbalken.

Han gör i andra hand gällande att det finns ett prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar påföljdsfrågan och därvid uttalar sig angående straffvärdebedömningen vid förberedelse till mord samt straffvärdebedömningen vid flerfaldig allvarlig brottslighet.

Grunderna för min inställning

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd

framgår av 54 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken. Enligt första stycket 1 får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Jag vill inledningsvis framhålla att det enligt min uppfattning inte finns något prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar EJs överklagande. Jag avstyrker prövningstillstånd på denna grund.

Prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45 s. 90 f.).

Enligt 58 kap. 2 § p. 5 rättegångsbalken får, sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, resning beviljas till förmån för den tilltalade om den rättstillämpning som ligger till grund för domen uppenbart strider mot lag.

Som exempel på fall i vilka den nuvarande femte punkten kan tillämpas angavs i förarbetena att då gällande regler om förhöjt straff vid återfall i vissa brott tillämpats felaktigt, att en oriktig tillämpning av straffrättens konkurrensregler lett till för högt straff, att ny lag tillämpats i stället för gammal som bort gälla, att strafflatituden i visst lagrum överskridits eller att straff utdömts trots att preskription inträtt. (Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m., s. 58:39).

Att en domstol har dömt ut en högre ordningsbot än som följer av de föreskrifter riksåklagaren har meddelat, men som låg inom det intervall som lagen anger, har inte ansetts utgöra en rättstillämpning som uppenbart strider mot lag (NJA 2014 s. 63).

Min bedömning

Genom Hovrätten för Västra Sveriges dom den 10 oktober 2019, som fick laga kraft den 30 december 2019, har EJ dömts för grov utpressning begången den 29 september 2016 – den 27 januari 2017. Påföljden bestämdes till fängelse i 2 år och 6 månader.

I 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken stadgas att om den som dömts till bl.a. fängelse har begått annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömden begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt verkställt eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten. I 34 kap. 2 § brottsbalken stadgas att när rätten dömer till en ny påföljd för ett nyupptäckt brott ska den när påföljden bestäms iakttäta att påföljderna tillsammans inte överstiger vad som skulle ha dömts ut för den samlade brottsligheten. Rätten får döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

Eftersom de brott som nu är ifråga begåtts före den tidigare lagakraftvunna domen, ska hovrätten vid sin påföljdsbestämning tillämpa 34 kap. 2 § brottsbalken.

I hovrättens domskäl uttalas visserligen inte uttryckligen att hovrätten vid påföljdsbestämningen beaktat 34 kap. 1 § första stycket och 2 § brottsbalken. Att hovrätten varit fullt medveten om den tidigare domen följer dock av att hovrätten beslutat att EJ ska vara villkorligt häktad med hänvisning till den domen. Vidare framgår av hovrättens domslut att *hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att påföljden bestämts till fängelse i 6 år och 6 månader (min kursivering)*. Av tingsrättens domslut framgår att 34 kap. 1 § första stycket tillämpats. Likaså av tingsrättens domskäl (s. 42). I utdrag från belastningsregistret (bifogas) är det även antecknat att hovrätten tillämpat 34 kap. 1 § första stycket.

Jag utgår således i det följande från att hovrätten beaktat 34 kap. 1 § första stycket och 2 § brottsbalken vid sin påföljdsbestämning.

I frågan om hovrättens straffvärdebedömning och påföljdsbestämning vill jag i övrigt framhålla följande.

Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde (29 kap. 1 § första stycket brottsbalken).

Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person (29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken).

Bestämmelserna i 29 kap. 1 § brottsbalken kompletteras av reglerna i 2 och 3 §§, enligt vilka vissa försvårande och förmildrande omständigheter ska beaktas vid bedömningen. Som försvårande omständigheter ska därvid beaktas om den tilltalade visat stor hänsynslöshet och/eller om den tilltalade utnyttjat någon

annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig samt om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form och/eller om brottet föregåtts av särskild planering (29 kap. 2 § 2, 3 och 6 brottsbalken).

Enligt 23 kap. 2 § brottsbalken ska straffet för förberedelse bestämmas under det högsta och får sättas under den lägsta gräns som gäller för fullbordat brott. Högre straff än fängelse i två år får bestämmas endast om fängelse i sex år eller mer kan följa på det fullbordade brottet.

Straffskalan för mord är fängelse i lägst tio och högst arton år eller på livstid. Detta innebär att det högsta straff för förberedelse till mord som kan dömas ut är fängelse i arton år.

EJ ska nu dömas för förberedelse till mord, grovt vapenbrott och grovt häleri.

Högsta domstolen har i NJA 2015 s. 702 uttalat sig angående straffvärdet vid försök till mord. I det fallet fann Högsta domstolen att straffvärdet av ett fullbordat brott hade uppgått till fängelse i sexton år. Högsta domstolen, som bestämde straffet till fängelse i fjorton år, uttalar därvid bl.a. följande (p. 78).

Straffvärdet av ett försöksbrott är normalt lägre än straffvärdet av motsvarande fullbordade brott. Inom ramen för den tillämpliga straffskalan påverkas straffvärdet av försöksbrott av flera faktorer. En sådan är hur stor den konkreta faran har varit för att handlingen skulle leda till brottets fullbordan. En annan är hur långt handlandet har fortskridit. Har gärningsmannen gjort allt som krävs för att den brottsliga effekten ska inträda är straffvärdet ofta högre än om det har återstått något för gärningsmannen att göra för att brottet ska bli fullbordat. Även vilken form av uppsåt som har förelegat kan ha betydelse.

Vad Högsta domstolen därvid uttalat torde kunna vara i vissa delar vägledande även när det gäller bestämmande av straffvärde för förberedelse till mord.

Enligt min uppfattning är straffvärdet av förberedelsen till mord i detta fall synnerligen högt.

EJ är enligt domstolarna överbevisad om att vara ledare för ett kriminellt nätverk som såväl innan som efter nu aktuell gärning gjort sig skyldiga till synnerligen allvarliga och hänsynslösa våldsbrott innefattande bl.a. mord med användande av kraftfulla skjutvapen eller sprängmedel, där även risken för att tredje man av misstag skadas eller dödas är betydande. Det ska då också särskilt framhållas att risken för att tredje man av misstag skadas eller dödas inte i något fall avhållit gärningspersonerna från att agera med dödligt våld. Det har här varit fråga om en ytterst välplanerad gärning som innefattat flera synnerligen försvärande och hänsynslösa moment där det tilltänkta offret på ett

mycket avancerat sätt kartlagts i syfte att kunna slå till vid lämpligt tillfälle och där åtgärder även vidtagits för att gärningspersonerna ska undgå upptäckt. Det ska därvid särskilt framhållas att förberedelsegärningen i det här fallet kommit mycket långt och att det bara var en tidsfråga innan ett fullbordat brott skulle komma att ske. Det kan nämligen konstateras att det är i stort sett omöjligt att skydda sig mot med automatvapen utförda attacker, där gärningspersonen aktivt letar efter offret med tekniska hjälpmedel. Det var således endast polisens ingripande som medförde att brottet kunde avvärras. Det är också så att målsäganden och hans familj fortfarande lever under en konkret och mycket allvarlig hotbild vilket påverkar deras livssituation påtagligt negativt.

Några förmildrande omständigheter kring gärningen föreligger inte.

Enligt min uppfattning hade straffvärdet av ett fullbordat mord i detta fall tveklöst uppgått till fängelse på livstid.

Även om det sammantagna straffet enligt de båda domarna i detta fall (fängelse i nio år) kan tyckas högt, bör beaktas det synnerligen höga straffvärdet av förberedelsegärningen samt att EJ även ska dömas för grovt vapenbrott och grovt häleri med straffvärden klart överstigande minimistraffen för de båda brotten. Jag instämmer därför i hovrättens påföljdsbestämning och anser att hovrättens domslut ska fastställas.

Jag kan sammanfattningsvis inte finna att den rättstillämpning som ligger till grund för hovrättens dom uppenbart strider mot lag. (Jfr även NJA 1987 s. 459).

Grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl föreligger därför inte.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

För det fall prövningstillstånd meddelas och Högsta domstolen har för avsikt att avgöra målet i sak är det min uppfattning att målet bör avgöras efter huvudförhandling till vilken EJ bör kallas att inställa sig personligen.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Bilaga
Belastningsregisterutdrag

Kopia till

Chefsåklagaren Jonas Almström

Kammaråklagaren Jonas Arvidsson

Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet (AM-13048-19)